

**HEGYKÖZSÉGEK
NEMZETI TANÁCSA**
SZAKMAKÖZI SZERVEZET

1117 BUDAPEST, BUDAFOKI ÚT 111.

TEL.: +36 1 413 75 27

E-MAIL: HNT@HNT.HU

A magyarországi szőlő-bor ágazat stratégiája

Első, széles körű egyeztetésre
megküldött változat.
Az észrevételek beérkezésének
határideje: 2016. szeptember 1.

1. VÁLTOZAT

Fő cél: Piacképes, fenntartható szőlő- és bortermelés

A hosszú távra tervezett stratégia valójában programalkotás, a sikeres magyar szőlő- és borágazat jövőképe és az oda vezető út meghatározása. Jelen ágazati stratégia tehát olyan feladatokat fogalmaz meg, amelyek végrehajtásával az egész ágazat versenyképessége javítható, jövője biztosabb alapokra helyezhető.

A fő cél elérését az alábbi részcélok segítik:

- 1. A közösségi bormarketing operatív programjának és szervezeti rendszerének kialakítása**
- 2. Piacilag átgondolt eredetvédelmi rendszer (termékleírások, termékpozicionálás)**
- 3. Vertikális koordináció, integráció és piacépítés**
- 4. Pénzügyi fenntarthatóság biztosítása**
- 5. A termőterületek csökkenésének megállítása**
- 6. Hiteles minőség**
- 7. Öngondoskodás**
- 8. Önszabályozás**
- 9. Oktatás és továbbképzés színvonalának, hatékonyságának javítása**
- 10. A kutatási témákban a termelés és a piac igényeinek megjelenése**
- 11. Élő kapcsolatok kialakítása a társszakmai szervezetekkel és a kormányzati szervekkel (hazai és nemzetközi)**
- 12. Regionális gondolkodás erősítése az intézményrendszeren keresztül**
- 13. Az általános magyarországi borkultúra színvonalának emelése**

1. A közösségi bormarketing operatív programjának és szervezeti rendszerének kialakítása

- **a magyar bor lehetséges piacainak felkutatása – különös tekintettel az exportpiacokra**
- **fogyasztói attitűd vizsgálata**
- **piaci változások folyamatos követése**
- **márkaépítés: „a magyar bor”**
- **a magyar bor, mint az országimázs alappillére definíciója**
- **bormarketing aktivitások koordinációja és az irányítás összpontosítása egy szervezetbe**

Olyan terméket kell előállítani, amelyik rendelkezik megfelelő kereslettel, vagyis van piaca. Ha nem ismerjük a piacot, és nem tudjuk melyik az a termék, amelyet a fogyasztó szívesen vesz le a polcra, elmarad a hosszú távú siker, ami az ágazat gazdasági visszaszorulását, szőlőtermő területeink további csökkenését eredményezheti.

A megfelelő piackutatások elvégzésével már irányt lehet mutatni, mégsem konkrét termék előállítását kell megcélozni, hanem olyan utat, amelyen van lehetőség a változó fogyasztói ízlést követni, vagyis nagy átállások nélkül is úgy lehessen állítani a váltókat a síneken, hogy a fogyasztói ízlésváltozások az ágazat számára jól követhetők legyenek. Meg kell találni azokat a termékeket, amelyek előállításában a magyar szőlészeti-borászati versenyképes, és megfelelő méretű, vásárlóerejű és elérhető piaccal rendelkeznek a világon.

A fogyasztói ízlés gyorsan változó pályán mozog. Az elmúlt 2-3 évtizedet vizsgálva megállapítható, hogy a változás sebessége felgyorsult. Hiába népszerű egy termék ma, holnap nem biztos, hogy az lesz. Szőlőfajták és borstílusok divatja jön és megy, a változás üteme pedig jóval gyorsabb, mint a szőlőültetvények életciklusa.

A szőlő-bor termékpálya meglehetősen statikus jellegű, hiszen egy eltelepített ültetvény termőre fordulása több évbe telik, a telepítés és a művelés költségeinek megtérülése pedig még hosszabb időbe. Mégsem lehet berendezkedni erre a statikusságra, mert a piac változását követni kell, ha az ágazat hosszú távon is megtérülő és jövedelmező akar maradni.

Érdekes a nagy trendeket nézni, illetve a sok, rövidtávra szóló ízlés-divatban is a közös nevezőt keresni, és ezek összességéhez érdemes hozzáilleszteni a termőterületre jellemző hagyományt.

Mi a hagyomány? A jól értelmezett hagyomány nem múltba néző nosztalgia, hanem az adottságokhoz és a körülményekhez alkalmazkodva megteremtett érték.

Ezen információk ismeretében tudunk olyan szőlő-, és bortermelést kialakítani, amely közép-, és hosszútávon képes kiszolgálni a piac igényeit, befolyásolni a fogyasztókat, vagyis szőlészeti és üzemgazdaságossági szempontok alapján is fenntartható.

Közösségi marketing esetén a termék meghatározás maga a márkaépítés. A magyar bor az országimázs egyik alappillére, a magyar gasztronómia része. A magyar bor esélye, ha sokszínűségét és eredetiségét hitelesen tudja kommunikálni a piacain. A magyar közösségi bormarketing fő feladata a magyar bor hazai és külföldön való megismertetése, jól definiált, piacképes termék megfelelő piaci pozicionálása, és pozíciójának hosszú távú

megtartását célként kitűző, jól végzett piackutatáson alapuló marketingstratégia megalkotása.

E cél eléréséhez az állami és magán szereplők közösségi bormarketing aktivitásainak folyamatos koordinációjára van szükség. Ennek szereplői az állami bormarketinget felügyelő szervezet, a bormarketing valamint a szakmaközi szervezet, amelynek állami elismerése a promóciót is magában foglalja.

A magyar bor legfontosabb célpiaca Magyarország, azonban az ágazat fenntartható fejlődése érdekében az export értékének növelése szükséges. Ezért meg kell határozni a legfontosabb célpiacokat és meg kell szervezni az ottani magyar bormarketing aktivitásokat.

2. Piacilag átgondolt eredetvédelmi rendszer (termékleírások, termékpozicionálás)

- **a magyar borászat változatos: ez legyen érték, ezért a változatosságot hatékonyan kommunikálni képes eredetvédelmi rendszerre van szükség**
- **azon szőlőfajták és borstílusok meghatározása, amelyek nemzetközi szinten is versenyképesen készíthetők az egyes borvidékeken**
- **beszélő nevek, közösségi márkák: jól meghatározott borkarakterrel és minőségi szinttel**
- **szellemi tulajdonaink általános védelme hazai és nemzetközi szinten**

A magyarországi borvidékek igen nagy változatosságot mutatnak, sokszor még borvidéken belül is komoly különbségek vannak a termőhelyi sajátosságok között. Ez a változatosság érték és nehézség is egyben a piacon: jelenthet széles választékot, de fragmentáltságot is. **A feladatunk az, hogy ezt a változatosságot egyértelmű értéké formáljuk és eszközzé tegyük a szőlő- és bortermelők részére.**

Ehhez sok termőhelynek valódi terroirra kell válnia, ahol nemcsak a termőhelyi sajátosságok ismertek, hanem az ott termelt szőlőből készült borok jellegzetességének mibenléte is könnyen megragadható és megfogalmazható. Ahol a termőhely, a szőlőfajta és a szőlőművelő-borkészítő ember újra egymásra talál. Borvidégeink alkalmasak arra, hogy a világpiacon is versenyképes módon termeljenek tipikus, rájuk jellemző bort. A feladatunk az, hogy ezeket a borokat, borstílusokat minden esetben azonosítsuk, és megfelelő oltalomban részesítsük. A cél az, hogy a védett borneveink beszédesek legyenek, tartalommal bírjanak, információt adjanak a fogyasztó részére az általuk jelölt borok minőségi szintjéről és karakteréről is. Más szavakkal tehát ezeket a borneveket, földrajzi árujelzőket (legyenek akár oltalom alatt álló földrajzi jelzések, akár oltalom alatt álló eredetmegjelölések) tudatosan kell pozicionálni a piacon. A földrajzi árujelzők tudatos pozicionálásával a magyar eredetvédelmi rendszert olyanná kell alakítani, amely hatékonyan tudja kommunikálni a magyar borászat változatosságát.

Ez a gyakorlatban nem a védett bornevek számának csökkentését jelenti, hanem azok tartalmának, kifejező erejének növelését. Egy földrajzi árujelző akkor segíti a termelők munkáját, ha hiteles megkülönböztető erővel bír.

Mindez a termékleírások felülvizsgálatával és szükség szerinti módosításával érhető el. Ez elsődlegesen a termelői közösségek feladata, azonban a folyamatban kezdeményező és támogató szerep jut a Földművelésügy Minisztérium, valamint a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa munkatársainak is, a 2011-ben elfogadott termékleírások részletes elemzése, véleményezése és ajánlások megfogalmazása által.

Meg kell találni azokat a földrajzi árujelzőket, amelyek nagyobb földrajzi egységek (borvidékek vagy borrhíók) nagyobb mennyiségben, nagy tétel nagysággal termelt borainak termelési költségeit nem növelve biztosítanak identitást. Ilyen földrajzi árujelzők például a Dunántúl, a Duna-Tisza közti vagy a Felső-Magyarország oltalom alatt álló földrajzi jelzések. Ezek termékleírásait minél áramvonalasabbra, könnyebben betarthatóvá kell szabni. Ez a munka már megindult a tájborok készítéséhez termelt szőlő keretszabályozásban meghatározott maximális terméshozamának 33%-kal való megemeléssel.

Ezzel párhuzamosan egyes kisebb körzetek tipikus borainak piacra jutását és közösségi marketingjét segíti ezek földrajzi árujelző oltalomban részesítése. Jelenleg is léteznek már ilyen bornevek pl. Soltvadkert Ezerjó vagy Debrői Hárslevelű, azonban újak kialakítása is indokolt szakmailag (pl. Csopaki Olaszrizling).

Ugyanígy szükség van a 22 borvidék névhasználati szabályainak áttekintése. A rendező elvnek itt is a tudatosságnak kell lennie: egy alacsonyabb ár szegmensbe pozicionált borvidék esetében felesleges bonyolult szabályozást kialakítani. Magasabb hozzáadott érték és magasabb megcélzott ár esetén már határozott közösségi bormarketing üzenetet kell átadnia az eredetvédelemnek, azonban ezt csak a termékleírásban pontosan meghatározott termékek tudják közvetíteni. Az esetleges érdeksérelmek kezelése érdekében a változásokat tudatos tervező munkával kell előkészíteni és megfelelő hosszúságú átmeneti időszakokat kell meghatározni.

A már létező földrajzi árujelzők e csoportja esetében az elsődleges feladat a tipikusság növelése és a termékek jobb meghatározása. Ezáltal érhető el az a változatosságot jól kommunikáló eredetvédelmi rendszer létrehozásának célja. Ez a folyamat szükségszerűen a szabályok szigorodását (pl. a felhasználható szőlő minimális érettségének emelését), a mozgástér csökkenését (pl. az engedélyezett fajták körének szűkítését az adott tájegységre jellemző fajtákra) eredményezi az érintett termékleírásoknál. Ezek a fajták elsősorban a helyi (kárpát-medencei) fajták közül kerülnek ki, de létezik jó példa világfajták kiemelésére is (Villányi Franc).

Az egész eredetvédelmi rendszert kell nyitottá tenni a termelők teljes körének részére, nem pedig egy konkrét földrajzi árujelzőt (pl. egy borvidék neve). Az eredetvédelmi rendszer ugyanis nem lehet úgy hatékony, ha minden termelő minden terméke „belefér” az összes, adott területen elérhető földrajzi árujelző szabályozásába. Ellenkezőleg, az eredetvédelmi rendszer akkor szolgálja a termelők javát (akkor növeli azok jövedelmét mindent összevetve), ha egy adott vidéken gazdálkodók részére olyan menüt kínál, amelyből a termelők minden termékük esetében kiválaszthatják az ideális földrajzi árujelzőt (amelynek üzenete, tartalma vagy piaci pozicionálása az adott termékhez megfelelő).

A magyar eredetvédelmi rendszert úgy kell újra gondolni, hogy az az érintett termelők jövedelmének növekedését segítse elő (már a szőlőtermelőknél is). Ennek érdekében az olcsó és a drágább borok részére is megfelelő földrajzi árujelzőket kell rendelkezésre bocsátani. Mindent összegezve, az alacsonyra pozicionált bornevek gyenge, rövid és könnyen betartható szabályozást igényelnek, míg a magasabbra pozicionált földrajzi árujelzők részletes szabályok szükségesek, amelyek jól meghatározzák az érintett termékkört. Egy jó eredetvédelmi rendszer hiteles. A hitelesség erősítése érdekében a nyomon követési szabályok betartásának nagyobb fokú ellenőrzése szükséges a szőlőtőkétől a palackig. Ez elsősorban a hegybírók számára jelent feladatot. A hitelesség további növelését a forgalomba hozatalt megelőző és azt követő érzékszervi vizsgálatok minőségbiztosítása szolgálja.

Az eredetvédelmi rendszer fejlesztése során meg kell találni az oltalom alatt álló földrajzi jelzés és az oltalom alatt álló eredetmegjelölés kifejezések magyarul is jól csengő, a fogyasztók által könnyen megtanulható, vagy már ismert szinonimáit. Ennek megfelelően kell határozni például a minőségi bor vagy a Districtus Hungaricus Controllatus kifejezések használatának esetleges országos szintű újra szabályozásáról.

Az eredetvédelem területén végzett tájékoztató munkának ki kell terjednie a jogérvényesítési lehetőségekre is annak érdekében, hogy a nem megfelelő és hitelrontó termékek elleni hazai és külföldi fellépés minél hatékonyabb és hatásosabb legyen.

Az eredetvédelemben rejlő lehetőségek jobb kiaknázása érdekében aktív tájékoztatásra van szükség a termelők irányában, valamint a téma külön tantárgyként való oktatására a szőlőhöz és borhoz kapcsolódó oktatási programokban.

3. Vertikális koordináció, integráció és piacépítés

- **a szaporítóanyag felhasználás koordinációja**
- **a szőlőpiac koordinációja**
- **a borpiac koordinációja**
- **koordinált közösségi beszerzés (input anyagok)**
- **termeléshez kapcsolódó szolgáltatások közösségi megszervezése (pl. közösségi infrastruktúra, melléktermékek kivonása)**

A termelés, a feldolgozás és az értékesítési folyamat egymást követő fázisainak összekapcsolása és aktív koordinálása az erősen fragmentált szőlő-bor ágazat hatékony működésének kulcsát jelenti. A magyarországi ültetvények és borászati üzemek tulajdonviszonyai nem segítik a piaci koordináció javulását, az integráció elmélyülését, az ágazati szereplők érdekeinek érvényesítését. A szőlőtermelők jelentős része szőlőként értékesíti a megtermelt alapanyagot, és csak kis százalék jut el a legnagyobb hozzáadott értéket eredményező végtermék, a bor előállításáig. Nagyszámú a néhány hektáros kisüzem, és kevés a tevékenységi körében a teljes termékpályát felölelő üzem.

A termékpályán való összefogás (termelői csoportok, szövetkezetek) ösztönzése nagyban elősegítené azt, hogy az ágazat szereplői jobb pozíciót érjenek el a piacon. Igaz ez minden lehetséges helyzetre, akár megrendelőként (pl. üvegpalackok vagy segédanyagok vásárlásakor), akár eladóként (mind a szőlő- mind pedig a borpiacon).

A koordináció fő célja a kiszámíthatóság és a biztonság növelése mind az oltványkészítők, a szőlő- és a bortermelők részére. Ahhoz, hogy a szőlőtermelők jó minőségű, a kívánt fajtájú és klónú, vírus-, és egyéb betegségtől mentes magyar oltványokat tudjanak használni új ültetvények telepítésénél, előre tervezett, szerződéses együttműködést kell kialakítani. Ennek koordinálása a szakmaközi szervezet feladata annak érdekében, hogy az oltványiskolák kapacitásait időben lekössék a szőlőtelepítést tervező termelők, illetve a telepítők olyan szaporítóanyaghoz jussanak hozzá, amire valóban szükségük van.

Az ágazat legneuralgikusabb pontja a szőlőtermelők és a szőlőfelvásárlók viszonya. A két fél viszonyának rendezését a két csoport egymásra utaltságára kell alapozni: magyar szőlő nélkül nincs magyar bor, magyar bortermelés nélkül pedig nincs magyar szőlőtermesztés. Fenntartható szőlőárakról akkor beszélhetünk, ha az megfelelő jövedelmet biztosít a szőlőtermelő részére, fedezi a művelés költségeit és az ültetvény amortizációját, ugyanakkor a szőlőfelvásárlói oldalról is kigazdálkodható.

E cél a szakmaközi szervezetre aktív szerepvállalásával érhető el: kiszámíthatóbbá, tervezhetőbbé kell tenni a felek részére a folyamatot, az évek közötti ingadozásokat ki kell simítani. Ez az írásbeli szerződések arányának növelésével (szerződésminták ajánlásával), a piacot érintő információk terítésével (termésbecslés, árprognózis), és aktív kommunikációval érhető el. A koordináció és integráció fontos eleme a különböző üzemméretű termelők tevékenységének megszervezése. A mindössze néhány hektár szőlő termését feldolgozó pincészetek esetében nem megoldható a teljes borkészítési folyamat (a szőlőfeldolgozástól a kiszerezésig) versenyképes és hatékony megszervezése. Ezért bizonyos üzemméret esetén érdemes az egyes kapacitásokat megosztva használni. A termelői csoportok, vagy szövetkezetek alakítása mellett ezt szolgálja a kapacitások megosztásának koordinációja, amely a szakmaközi szervezet feladata. Hosszú távon támogatandó közösségi használatú infrastruktúra kialakítása is.

4. Pénzügyi fenntarthatóság biztosítása

- **vállalkozások tudatos építése és üzemeltetése**
- **különböző üzemméreték jövedelmezőségének vizsgálata**
- **ágazatspecifikus pénzügyi szolgáltatások (hitelkonstrukciók, biztosítások)**

A szőlészet és a borászat is gazdasági tevékenység. Ezért a magyar szőlő-bor ágazat sikeres működésének alapfeltétele, hogy a benne működő vállalkozások gazdasági szempontból is fenntarthatóan működjenek, és pénzügyileg is sikeresek legyenek. Így garantálható a szőlészettel-borászattal foglalkozó emberek és családok megélhetése.

Ennek érdekében növelni kell a szőlő- és bortermelők pénzügyi tudatosságát és vállalkozási ismereteit. Ezt továbbképzések szervezésével és az oktatási programok módosításával lehet elérni.

Fel kell térképezni, hogyan lehet az üzletvitelhez szükséges szolgáltatásokat (pl. könyvelés) minél hatékonyabban megszervezni, egyúttal az ágazat sajátosságainak helyes értelmezését elősegíteni e szolgáltatóknál. Hiába sikeres szakmailag egy bortermelő, a vállalkozásának működése szempontjából komoly működési kockázatot jelent, ha a könyvelőjétől rossz adózási tanácsokat kap.

Feladat egy feltáró kutatás végzése az ágazati üzemsztruktúra feltérképezésére: a különböző üzemméreték finanszírozási igénye, a piacon elfoglalt pozíciójuk feltérképezése, jövedelmezőségük megállapítása, a méret – finanszírozás - jövedelmezőség, és a piaci versenyképesség közti összefüggések leírása. Ezeket az információkat át kell adni a szőlő- és bortermelők részére annak érdekében, hogy megvizsgálhassák saját gazdaságuk működését.

A pénzügyi fenntarthatóság fontos eleme a kockázatok kezelésének módja. Mezőgazdasági ágazatról lévén szó, a kockázatok jelentős része az időjáráshoz kapcsolódik, így a megelőzés nem minden esetben lehetséges. Ezért a kárenyhítés és a kockázatkezelés speciális, kifejezetten az ágazat számára kidolgozott formáira van szükség, legyen szó akár hitelkonstrukciókról, vagy biztosításokról. A szüreti biztosítás finanszírozásához a nemzeti támogatási program 2019-2023-as időszakának EU-s forrásai is felhasználhatóak.

Az ágazat fragmentáltsága miatt e területen is közös fellépés, a szőlő- és bortermelők, mint megrendelők összefogása szükséges, amelyet a szakmaközi szervezet tud hatékonyan megszervezni.

5. A termőterületek csökkenésének megállítása

- **felelős telepítési politika a borpiac ismeretében**
- **a szőlőpiac ingadozásainak kisimítása (szerződés minta, árprognózis, termésbecslés)**
- **a szőlőtermelők jövedelmének biztonságát növelő eszközök használata (termelésbiztosítási rendszer kialakítása - kockázatkezelés)**
- **szőlőkataszter védelme**
- **szőlő kultúrtáj védelme**

A szőlőtermő területek csökkenése sok évtizedes folyamat, amely az elmúlt évek során megtörni látszik. A jelenlegi ültetvényterület fenntartása, növelése azért fontos cél önmagában is, mert bizonyos pozitív externáliák, hálózati hatások csak egy kritikus területmennyiség, illetve a termelők bizonyos területi koncentrációja felett érvényesülhetnek. A szőlőtermelő csak úgy foghat össze a szomszédaival, ha azok léteznek, és valóban művelik is a szőlőjüket. A bortermelők csak úgy tudják megosztani egymással kapacitásaikat, ha egymástól értelmezhető távolságon belül működnek.

A szőlőterületek csökkenésének megállítása és a pozitív folyamatok fenntartása az összetett összefüggések megértésével lehetséges. A kulcs a magyar szőlő iránti kereslet növelése. A felvásárlói piacon csak versenyképes termék előállítására alkalmas, jó minőségű alapanyag termeléssel lehet jó árat elérni. A szőlőtermelés megújításának és modernizálásának záloga a borpiac ismeretében kialakított felelős telepítési politika folytatása, amely szem előtt tartja a biológiai alapok megőrzését is.

Az újonnan telepítendő szőlők esetében a hazai termőhelyi adottságokat, a helyi fajtákat és a hosszú távú fogyasztói trendeket kell szem előtt tartani. A rövid távú, elsősorban mennyiségi szemlélet sikeressége nem fenntartható már középtávon sem. Versenyképesen művelhető szőlőültetvények kialakítása a cél, amelyek terméséből a mindennapi fogyasztásra szánt borok kategóriájában is egyedi, hazánkra jellemző íz és aroma világú borokat lehet előállítani, illetve a jól megválasztott borászati technológiák segítségével a későbbiekben a fogyasztói ízlésváltozáshoz is megfelelően lehet alkalmazkodni, vagyis többféle borstílust is el lehet készíteni. A nemzeti támogatási program következő ötéves időszakának (2019-2023.) szőlő szerkezetátalakítási támogatási intézkedésének megtervezésekor e szempontokat is figyelembe kell venni.

A szőlőterületek nagyságának megőrzését szolgálják a koordinációról és a pénzügyi fenntarthatóságról (3. és 4.) szóló pontokban leírt célok és feladatok is. Ezek közül kiemelkedik a szőlőpiac koordinációja, valamint a szaporítóanyag termelés felhasználási igényekkel való összehangolása a biológiai alapok biztosítása érdekében.

A meglévő szőlőterületek megóvásának közvetlen módját jelenti a szőlőültetvény kataszterben szereplő ültetvények védelme. Így érhető el, hogy a művelési ág váltások, az átsorolások, a belterületté nyilvánítás majd a beépítések nyomán ne csökkenjen a szőlőterület.

A szőlőterületek nem csak a szőlő-bor szektor szereplői számára képeznek értéket. A szőlőültetvények gazdasági funkciójuk mellett a kultúrtáj alkotóelemei, így az ország számos vidékén a helyi identitás részét képezik. Ezzel együtt az ápolat kultúrtáj megóvása a tájba nem illő, marketing (borturizmus) szempontból is romboló hatású, a tájképtől idegen építmények és átalakítások megakadályozása az ágazat számára közvetlenül is fontos.

6. Hiteles minőség

- **helyi ökológiai adottságokra épülő szőlőtermesztés és borászat**
- **hozzáadott érték növelése**
- **szigorúan betartatott és működő eredetvédelmi rendszer**

A piaci versenyképességet, a hozzáadott érték és az ár növelésének lehetőségét alapvetően határozza meg a termék hitelessége. A cél, hogy a termelés használja, illetve kihasználja a helyi ökológiai adottságokból származó előnyöket (fajták, művelési módok, borkészítési eljárások stb.), illetve támaszkodjon a területen már jól bevált hagyományokra.

A hitelességet erősíti, ha a fogyasztó ténylegesen azt kapja, ami a palackra van írva. Ehhez növelni kell a piaci (forgalomba hozatalt követő) ellenőrzés gyakoriságát. Ennek érdekében új programot kell indítani a borászati termékek másodlagos ellenőrzésére az Országos Borszakértő Bizottság (OBB) és a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal közreműködésével. A programnak a célja a jelenlegi ellenőrzések kiegészítése, a már forgalomban lévő tételek ellenőrzése. A NÉBIH, az OBB és a HNT együttműködésének célja a piac átfogó ellenőrzése és magyar bor minőségének általános emelése.

A jól átgondolt eredetvédelmi rendszer önmagában nem elegendő a hitelesség fenntartásához. Hatása a piacon és az pénzügyi eredményességben csak akkor érzékelhető és fenntartható, ha szigorúan betartják, illetve betartatják. Ehhez fokozni kell az ellenőrzések hatékonyságát, és a hegybírói tevékenység fókuszát a HEGYIR fejlesztésével a terepen való ellenőrzésre kell helyezni.

A borok szőlőtőkétől a palackig történő nyomon követésének adminisztratív feltételei már jelenleg is adottak, azok egyszerűsítését az új jövedéki törvény végrehajtási rendeleteinek kialakítása során kell megtenni. Ezt követően az elsődleges feladat a nyomon követési szabályok fokozott ellenőrzése.

Az ellenőrzés egyik leghatékonyabb pontjának a forgalomba hozatalt megelőző érzékszervi bírálat számít. Ezért ebben a folyamatban a legjobb itthon alkalmazott gyakorlatoknak megfelelően kialakított további minőségbiztosítási garanciákra van szükség.

A fentiekkel együtt növelni kell a hegyközségi tagok saját borvidékük, saját termékeik iránt érzett felelősségérzetét is.

7. Öngondoskodás

- **a hegyközségi tagok gazdasági és szervezeten belüli aktivitásának növelése**
- **hegyközségi tagok felelősségteljes gondolkodásának kialakítása az ágazat jövőjéről**
- **piacra termelő, hosszú távon fenntartható gazdálkodói magatartás ösztönzése**
- **kizárólag támogatásokra nem építhető egy ágazat**

A felelősségteljes gondolkodás erősödése és az öngondoskodás erősítése az ágazat jövőjének egyik fontos építőeleme. A hegyközségi rendszer felépítésénél fogva a szőlőtermelők demokratikusan, alulról építkező érdekvédelmi szervezete, amely egyenrangúan képviseli az összes termelő érdekeit. Jelen helyzetben a tagság nem használja ki teljesen a rendszer adta lehetőségeket az érdekérvényesítésre.

A kötelező hegyközségi tagság nem csak kötelezettségekkel jár, hanem széles körű jogokkal is felruházta a tagokat. A szervezeti aktivitás növelése együttes feladat elé állítja tehát a tagságot és a HNT-t, hiszen a szervezet megfelelő szintű működése a tagság aktivitása nélkül elképzelhetetlen. A közös érdekek megfogalmazása, és az elfogadott célok megvalósítása közelebb viheti egymáshoz a tagságot és szervezetét, amelynek pozitív visszacsatolása az egyre erőteljesebb érdekérvényesítés lehet. A tagoknak érteni és érezni kell, hogy a hegyközség az a fórum, ahol gondjaiknak, ötleteiknek és javaslataiknak hangot adhatnak. Ehhez a hegyközségi rendszer elemeinek kifejezetten támogatóan kell fellépniük tagjaik előremutató kezdeményezései mellett.

Az elmúlt több mint két évtized megmutatta, hogy hosszútávon csak a piacra termelő, fenntartható gazdálkodást folytató szereplők maradnak fenn. Kizárólagosan uniós támogatásokra tehát nem lehet hosszú távon életképes vállalkozásokat építeni.

A piaci szempontból is fenntartható termelői magatartás kialakításának elősegítésére is a hegyközségi rendszer adja a legjobb kereteket: a rendelkezésre álló legfrissebb tudást, ismereteket és eredményeket olyan formában a tagság elé kell tárnunk, amit fel tudnak használni saját vállalkozásuk felvirágoztatására.

8. Önszabályozás

- **adminisztráció és ellenőrzés hatékonyságának növelése, ésszerűsítése**
- **számítástechnikai fejlesztések ösztönzése a tagság körében**
- **egyablakos adatszolgáltatás a hegyközség szakmai támogatása mellett**
- **a közösségi döntések jobb megalapozásához szükséges adatok szolgáltatása kevés időt és energiát igénylő módon**
- **szabványos szerződésminták kidolgozása**

A hegyközségi rendszer a hazai szőlő- és bortermelők önszabályozásának hagyományos, egy negyvenöt éves megszakítástól eltekintve több évszázada működő terepe és eszköze. Azzal, hogy az állam 2014-ben szakmaközi szervezetként ismerte el a HNT-t új lehetőséget adott a termelők számára az önszabályozásra, de egyszersmind nagyobb felelősséget is helyezett a kezükbe.

Az ágazat önszabályozásának szakmaközi szervezetekre épülő rendszere a Községi Agrárpolitika legutolsó reformját követően még több hangsúlyt kapott. Egy elismert szakmaközi szervezet a reprezentativitásának köszönhetően legitim képviselője egy ágazatnak, a döntéshozatalhoz szükséges információt is könnyebben beszerezheti tagjaitól, és gyorsan képes reagálni amennyiben piaci beavatkozásra van szükség.

Az ágazati önszabályozás jobb megalapozása érdekében az adatszolgáltatás rendszerének hatékonyabbá tételére van szükség. Olyan rendszert kell bevezetni, amelyben a termelők kevés időt és energiát igénylő módon adhatják meg a szükséges adatokat. Egyablakos rendszert kell kiépíteni, hogy a termelőknek ne kelljen a különböző szervezetek részére (adott esetben eltérő módszertannal) ugyanazokat az adatokat szolgáltatni.

Az adatszolgáltatás célja kettős: egyrészt jogszabályok írják elő (elsősorban ellenőrzési szempontokat figyelembe véve), másrészt ezek összesítése komoly piaci információt is tartalmaz.

A fentiek megvalósítása a HNT feladata a hegyközségi információs rendszer fejlesztésével. Az adatszolgáltatásról szóló előírások átvilágítását a 2016-ban elfogadott jövedéki törvény végrehajtási szabályainak megalkotása során kell elvégezni.

Az önszabályozás legfontosabb terepe a szőlőpiac koordinációja. Itt a szakmaközi szervezet egészen különleges jogkörökkel rendelkezik, amelyek használatával nagyobb biztonságot és kiszámíthatóságot nyújthat tagjai részére.

9. Oktatás és továbbképzés színvonalának, hatékonyságának javítása

- **gyakorlat orientált képzés erősítése minden szinten (paradigmaváltás szükséges)**
- **kötelező külföldi gyakorlat ösztönzése (nyitás a külföld felé)**
- **az oktatás, valamint a termelés intézményesített koordinációjának a megteremtése (oktatók szemléletének közelítése a piac igényeihez)**

A szőlő-bor ágazat jelenlegi oktatási rendszere elaprózódott. Mind a szőlészet, mind pedig a borászat területén növelni kell a képzés színvonalát, közép- és felsőfokon is. Mivel a szőlő-bor ágazat gyakorlatias szakma, elengedhetetlen a duális képzés megteremtése, a kizárólagos elméleti oktatás semmilyen képzési szinten nem elégséges. Sok, gyakorlati ismeretekkel is felvértezett, de elméleti szinten is jól képzett szakemberre van szükség, akik közül kikerülhetnek a később kutatás felé fordulók.

Meg kell szüntetni a szőlészet-borászat oktatásának kettéválasztását, vissza kell térni az szőlészet-borászat egységes, egy szakon belüli oktatáshoz felsőfokon is.

Jó szakemberek képzését első helyen a középfokú szakoktatás színvonalának emelésével kell kezdeni, emellett megújítani a felsőoktatást is. Felül kell vizsgálni az oktatott tananyag egészét. Az elmúlt évtizedekben összegyűlt új ismereteket szisztematikusan be kell építeni a tananyagba (különösen fontos, hogy belekerüljenek teljesen új területek, mint például a bormarketing, eredetvédelem, adminisztráció kezelése stb.).

Ennek érdekében folytatni kell a szakmaközi szervezet és az oktatási intézmények között 2015-ben megkezdett együttműködést.

10. A kutatási témákban a termelés, a piac és a szabályozó igényeinek megjelenése

- **bekerülni a nemzetközi kutatási vérkeringésbe (közös kutatások)**
- **saját szellemi tulajdon védelme**
- **a kutatás, valamint a termelés intézményesített koordinációjának a megteremtése (kutatók szemléletének közelítése a piac igényeihez)**
- **az innovatív kutatási eredmények átültetése a gyakorlatba**
- **felkészülni az éghajlatváltozásra**
- **ökológiai termelés, környezetvédelem**

A kutatásoknak közelebb kell kerülnie a termelőkhez és választ kell adnia a mindennapi szőlőtermesztés gondjaira is. A szakmaközi szervezetet be kell vonni a kutatási programok kialakításába.

A kutatásunk közös európai kutatások révén tud bekerülni a nemzetközi vérkeringésbe. A hazai kutatóműhelyek nemzetközi sikereket csak abban esetben érhetnek el, ha tárgyi és személyi állományuk megújul, valamint forrásai kibővülnek.

Forrásbővülés közvetetten (eddig kihasználatlan módon) a magyar kutatók és kutatások nemzetközi projektekbe történő bevonásával érhető el. Egy-egy kutatás forrásigénye, amelynek eredményeit a gyakorlatba is át tudjuk ültetni olyan nagy, hogy csak kevés ország engedheti meg magának, hogy nemzetközi kutatócsoport nélkül, egyedül tudja finanszírozni.

Hazánkra ez a forrásdeficit fokozottan igaz, így pl. egy szőlő aranyszínű sárgaság fitoplazma elleni védekezéshez szükséges kutatást egyedül nem tud elvégezni, ahogy más országok sem, együtt viszont jó eséllyel lehet felvenni a harcot a betegség ellen. Tehát alapvető fontosságú a kutatások és kutatók nemzetközi összefogása.

11. Élő kapcsolatok kialakítása a társszakmai szervezetekkel és a kormányzati szervezetekkel (hazai és nemzetközi)

- **folyamatos egyeztetés a Szakmaközi Bizottság tagjaival**
- **kapcsolattartás a nemzetközi társszervezetekkel**
- **aktív szakmai együttműködés a kormányzati szervezetekkel**
- **lobbi tevékenység**

Minden ágazat akkor működik egészségesen, ha a termékpálya összes szereplője része a kapcsolatrendszernek. A HNT a Szakmaközi Bizottság keretein belül kínál együttműködési lehetőséget a szőlő-bor ágazat szereplőinek. Ezt az együttműködést a jövőben hasznos és célszerű megtartani, illetve még tartalmasabbá, szorosabbá formálni. Fontos az ágazatot érintő, összes vélemény begyűjtése, a minél szélesebb ismereteken és minél szélesebb konszenzuson való döntés előkészítés.

Az ágazat szempontjából ugyancsak alapvető fontossággal bír a kormányzattal ápoltnak, zökkenőmentes és építőjellelű együttműködés, a már jól működő kapcsolatok fenntartása és ápolása, valamint újak kiépítése. Az ágazat szempontjából a leglényegesebb, egyben legérzékenyebb pont az állandó jelenlét és a megfelelő időben és helyen elvégzett lobbitevékenység végzése.

A jövő feladatai közé tartozik az ágazati kormányzati kapcsolattartás szintjének és színvonalának javítása, az egymástól elszigetelt és esetleges lobbitevékenység összehangolása a célból, hogy azok ne kioltják, hanem erősítsék egymást. A feladatok közé sorolható egy, kifejezetten a lobbitevékenységet szervező, építő, figyelő és fenntartó munkacsoport létrehozása.

Az ágazat szakmai színvonalának megtartásához és fejlesztéséhez alapvető fontosságú a nemzetközi szervezetekkel való kapcsolattartás. A szőlő-bor termelést érintő legújabb eredmények, legfrissebb újítások, az ágazat biológiai és technológiai szinten tartása, korszerűsítése, a legújabb ismeretek oktatása elképzelhetetlen élő nemzetközi kapcsolatrendszer nélkül. Emellett rendkívül fontos a nemzetközi szinten végzett lobbitevékenység, elsősorban az uniós intézményrendszeren belül, de az Unión kívüli európai szervezetekben is. A jövő feladatai közé tartozik a meglévő kapcsolatok mellé újak kiépítése, és az aktivitás fokozása.

12. Regionális gondolkodás erősítése az intézményrendszeren keresztül

- **kritikus méretet meghaladó méretű szakigazgatási és szakmai egységek**
- **szolgáltató hegyközségi rendszer: közösen megszervezett szolgáltatások nyújtása hegyközségi tagok számára**

A hegyközségi rendszer feladata – a közigazgatási, ellenőrzési funkcion túl – a tagok érdekeinek képviselete és gazdálkodási tevékenységük támogatása. A 2013-tól hatályos új hegyközségi törvény elsősorban a közigazgatási feladatok tekintetében hozott változást, a szakmai, önkormányzati és érdekképviseleti feladatok ellátásának megszervezését csak a borrégiós szint lehetőségének bevezetésével érintette. E lehetőséggel eddig a rendszer nem élt.

Borvidékeink mérete nagy szórást mutat, ezzel párhuzamosan a borvidéki szervezetek kapacitásai is jelentősen különböznek egymástól. Ennek megfelelően a szőlő- és bortermelők számára nyújtott szolgáltatások köre és színvonala is igen eltérő. A jó borvidéki gyakorlatokból kiindulva (pl. jégeső megelőző rendszer működtetése) az látszik, hogy e funkció ellátására csak bizonyos kritikus méret feletti borvidékek tudnak elegendő erőforrást mozgósítani.

Ezért arra kell ösztönözni a borvidékeket, hogy társuljanak egymással e méret elérése érdekében. Ez megtörténhet akár egyesüléssel, akár borrégiós tanácsok létrehozásával. E folyamat felgyorsítását is szolgálja a regionális titkárok kinevezése.

13. Az általános magyarországi borkultúra színvonalának emelése

- **a kulturált borfogyasztás előmozdítása különösen az egészség védelmében, a felelős fogyasztási minták előtérbe helyezése, kialakítása**
- **fogyasztók képzése**
- **kapcsolódó szakmák képzése (gasztronómia, vendéglátás)**
- **tájékoztató programok a felelős, mérsékelt és kulturált alkoholfogyasztásról a középfokú oktatásban**

Feladat egy széleskörű fogyasztói attitűd kutatás elvégzése, amelyből képet kapunk nem csak a jelenlegi fogyasztói szokásokról, hanem a jövőben várható trendekről is.

Ezekre építve kell megtervezni a fogyasztói ízlést rövid-, (aktuális divat) és hosszú távon (jól kitapintható ízlés-trendek) befolyásoló programokat.

A HNT 2016 júniusában tagja lett a kulturált és mérsékelt alkohol fogyasztást támogató és hirdető *Wine in Moderation* szervezetnek. Tekintettel az egyre sokasodó, az alkoholfogyasztással kapcsolatos negatív kampányra, illetve az alkoholfogyasztást önmagában támadó és felelőssé tevő különböző szervezetekbe tömörült mozgalmakra, amelyek legtöbbször komoly lobbierővel bírnak az unió vezetésében, a problémát kellő súlyánál fogva kell kezelni és lépéseket kell tenni az irányban, hogy a közvéleményben és az érintett politikai vezetésben pozitívabb kép alakuljon ki a borral és a borfogyasztással kapcsolatban. Ez utóbbi hangsúlyozására nyújt intézményesült kereteket és lehetőséget a *Wine in Moderation*, amelynek keretében elindulhat a kulturált borfogyasztás propagálása és a fogyasztói szokások befolyásolására, változtatására, a fogyasztó jó értelemben vett nevelésére irányuló erőfeszítések. Támogatandó a minőségi borfogyasztás, illetve a mindennapi borfogyasztás kultúrájának ösztönzése.

A hazai borfogyasztás élénkítésében és megfelelő irányba terelésében hangsúlyozni kell a magyar borkultúra újjászületését, ami magában foglalja a hagyományőrzést, valamint azt az értéket, hogy a bor a magyar kulturális örökség része, és mint ilyen, feltétlenül megőrzése méltó. A fő cél, hogy a bort ne elsősorban alkoholtartalma miatt fogyasszák, hanem egyéb élvezeti értékei miatt. Ez kultúrafüggő. Ezért nagyon fontos, hogy fejlesszük Magyarország borkultúráját és ezáltal fejlesszük az alkoholfogyasztási kultúrát is. Célunk, hogy a borfogyasztás pozitív szociális és egyéb hatásai érvényesülhessenek (ezáltal az alkoholfogyasztáshoz kapcsolt ártalmakat is csökkentjük).

Erre nem csak a fogyasztásban, hanem a termelésben is szükség van. Kultúrát kell adnunk a fogyasztóink számára, amely a borban testesül meg. Így a bor hasonló intellektuális élvezetet biztosít és hasonló intellektuális kihívásokat jelent fogyasztójának, mint egy film, zene, vagy könyv. Ehhez háttérismeretek is kellenek, amelyhez adott esetben lehet, hogy annyi is elég, hogy tudja a fogyasztó, hogy ami a poharában van, az több, mint egy ital. Tehát nem csak bort fogyaszt, hanem borkultúrát is. Ha valóban bort fogyasztunk, azoknak a teljes körű élvezetéhez kell a tudás is. Az igazi kultúráról akkor beszélhetünk, ha ezek a háttérismeretek beépülnek a közösség tagjainak a gondolkodásába. Amikor teljesen természetes az, hogy valaki tudja, hogy ő nemcsak egy italt iszik, hanem egy adott tájra jellemző terméket fogyaszt el.

Támogatandó minden, a hazai borfogyasztási szokások élénkítésére alkalmas forma, mint amilyen a borturizmus, valamint erősítendő a bor és a gasztronómia kapcsolata, ami nem csak a fogyasztói szokások, hanem az értékesítés terén is pozitív változásokat eredményezhet.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a helyes fogyasztói szokások kialakítását nem elég a már a bort fogyasztók körében elkezdni, hanem sokkal korábban kell. A kulturált és mérsékelt alkoholfogyasztásra történő ránevelés megelőzheti a mértéktelen alkoholfogyasztás kialakulását, illetve segítheti a borral és borkészítéssel kapcsolatos hagyományaink továbbélését, továbbélését is. E gondolat jegyében a kulturált fogyasztói magatartás kialakítását már a középiskolában meg kell kezdeni partneri együttműködésben az oktatással, a középiskolákkal (a program központi témái lehetnek: *miért iszom?*, *mit iszom?*, *mikor iszom?*)

Az egészséges életmód kialakításában komoly együttműködést kell kialakítani mind az oktatással, mind az egészségüggyel, ami várhatóan több éves folyamat eredményeként érhető csak el, a törvényi és jogszabályi háttérrel teljes összhangban.